

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XXXVIII. Romana hæreditatis, vel bonorum. De invaliditate testamenti ob dementiam testatoris, & quæ dementiæ species ad hunc effectum requiratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

ROMANA HÆREDITATIS, vel BONORUM.

PRO
URBANO, ET MARIO
CUM
JOANNE CELSO,

Casus decisus per Rotam ut infra, postea concordatus.

De invaliditate testamenti ob dementiam testatoris, & quæ dementiæ species ad hunc effectum requiratur.

SUMMARIVM.

- 1 **F**Acti series.
- 2 **Q**uestio super invaliditate dispositionis ob mentis infirmitatem est involuta potius in facto, quam in iure, & distinguuntur pro decisione plures casus, & cui incumbat onus probandi sanitatem, vel infirmitatem respectivè.
- 3 **P**onderantur circumstantia inferentes ad mentis infirmitatem.
- 4 **Q**uomodo testes in materia huiusmodi probationis attendendi sint.
- 5 **Q**uomodo sit probanda sanitas mentis, postquam infirmitas probata est.
- 6 **A**n dato curatoris probet infirmitatem mentis.
- 7 **D**eputatio curatoris sola non probat amentiam.

DISC. XXXVIII.

Cum N. Urbani, Marii, & Joan. Celsi germanus frater, Vaticanæ Basilicæ Canonicus, ob frequentes levitates, ac amentia signa, ex conjunctorum opera, cum Congregationis Visitationis Apostolicæ auctoritate, deputato curatore ejus bonorum administrationi, ductus esset ad Surrinam Civitatem, ubi plurium annorum spatio vivens, diem clausit extremum, ibi testamentum condidit, in quo hæredem instituit Joannem Celsum, qui occasione professionis in quadam Religione, amplam fecerat renunciationem ad favorem aliorum fratrum, deinde verò Apostolica auctoritate translatus ad quandam Congregationem, ob istius suppressionem, in statu clerici secularis in Urbe vivebat, undè pro præerea sequuta morte dicti testatoris iudicium instituit in *Rotam coram Cerro*, tam super reintegratione ad bona propria renunciata, tanquam ex cessante causa renunciationis ob regressum ad sæculum, quam super immisione ad bona dicti testatoris, atque opponentibus præfatis Mario, & Urbano omnium dictorum bonorum possessoribus de renunciatione, ac etiam de testamenti prædicti invaliditate ob testatoris amentiam, *Rotæ*, ex prudentialibus motivis, visum fuit rejicere hanc secundam exceptionem ex capite non benè probatæ talis amentia, quæ sufficeret ad intestabilitatem, actorem verò exclusit ex capite renunciationis, ut liquet ex *Card. de Luca Parsl. de Test.*

decisione *desuper edita 19. Februarii 1658. coram Cerro.*

Hæc autem decisio, quoad bona propria ipsius renunciantis, atque de tempore renunciationis jam delata, mihi pro dictis fratribus reis conventis scribenti, (reflectendo ad veritatem), visa est justa, benèque fundata; Quoverò ad alia, ex dicta testata præsertim successione postmodum obventa, super dicti testamenti validitate videbatur subesse aliqua ratio dubitandi, ex iis, quæ habentur in hac eadem causa in sua sede *sub tit. de Renunciationibus*; Respectu autem dictæ successione, visa est justa resolutio ex capite intestabilitatis testatoris per rotam non admittæ, ideoque placuit resolutio, quamvis non placeret ratio resolutionis; Atque super hoc puncto intestabilitatis, cum in prima propositione, in qua nulla capta fuit resolutio, multa hinc inde deducerentur, & in secunda dispositione, in qua resolutio prodit; Cum per Scribentes pro actore magno allegationum cumulo deducerentur plures auctoritates, ac decisiones percurientes diversos casus; Hinc proinde scribendo ad causam (etiam cum sensu veritatis circa theoreticas in abstracto), præcisè ut sequitur respondebam deductis in contrarium, quamvis ego me haberem difficultatem circa applicationem, in qua est tota vis.

Quæstio hæc, de testamentorum ob mentis defectum invaliditate, videtur de magis involutis quas habemus, non quidem in puncto juris, dum nullam legum antinomiam, vel dubium intellectum desuper habemus, sed ex varietate scribentium; Attentè verò considerata diversitate casuum, in quibus diversimodè DD. loquuntur, constat quæstionem huiusmodi, (quæ potius ex facti, quam juris), ex casuum distinctione reddi planam, atque difficultatem solum consistere in applicatione.

Primus igitur casus est, ubi amentia status non est adhuc firmatus, illa verò, ex verbis, & factis, vel signis viro sano non convenientibus deduci prætenditur; Et tunc regula est pro validitate actus, ideoque alleganti mentis infirmitatem, tanquam habenti contra se præsumptionem juris, incumbit onus id probate concludenter per actus univocos, qui amentiam concludant, ideoque non sufficientes, ac æquivoci, quoniam ad extrajudicalem rei suæ dispositionem non requiritur perfecta prudentia, sed sufficit, ut non adsit positiva dementia, quamvis aliàs ingenii hebetudo, vel crassities adesset; Fortius verò, ubi cum dicta juris præsumptione concurrerent assertio Notarii, benèque ordinata series dispositionis; Et in his terminis procedunt deducta, cæteris relatis per *Caren. resol. 171. numer. 2. & seqq. & per Rot. dec. 566. par. 1. divers. decis. 233. ex num. 18. par. 7. recen. coram Buratt. decis. 356. Duran. decis. 178. dec. 265. par. 9. apud Cels. decis. 166. & alios, qui ad hoc solent, ac possunt allegari, cum ibi deductis.*

Secundus casus est, ubi probatur quidem in disponente de aliquo tempore infirmitas mentis, sed accidentaliter, ad modicum tempus, non autem fixa neque confirmata, quia nempe aliquando vir aliàs prudens, actus furioso convenientes gesserit, quod sæpè contingit in corporibus, febre, vel gravi dolore affectis; Et tunc aliqua pugna est inter DD. super onere probandi, an scilicet istud incumbat impugnanti, vel è cõverso sustinenti actum; Atque recepta videtur benignior opinio pro validitate actus, ideoque sit onus impugnantis probare quod actus gestus esset in eo statu, in quo disponens mentis alterationem patiebatur,

tur latè apud Duran. & Burati. ubi supra, ubi concordantes; Tunc etenim potius ex tumultuario mentis impulsu, & alteratione, quam ex vera ceteri lasione, actus amentia originari solent.

Tertius est præcedenti proximus, ubi probetur amentia etiam ad longum tempus, sed interrupta, cum lucidis intervallis; Et tunc adest eadem DD. discrepantia; ut plurimum autem decisio pendet à qualitate dispositionis; Si enim ea est prudens, ac benè ordinata, tunc præsumptio est, ut facta sit de tempore salutis; Secus autem econtrà, atque ita intelligendum venit iudicium Senatus Romani relatum per Valerium Maximum, de quo dissequen.

Quartus demùm est casus, quo amentia status jam probatus, vel firmatus fuerit, non accidentaliter, atque ad modicum tempus ex aliqua corporis infirmitate, sed simpliciter, atque per tempus notabile; Et tunc, dum à communiter accidentibus, ista infirmitas, postquam contracta est, esse solet incurabilis, certa conclusio videtur, atque ferè omnes concordant, ut præsumptio sit pro continuatione furoris, vel amentia, adeo ut volenti substinere actum sub prætextu recuperatæ salutis, tanquam habenti contra se juris præsumptionem, incumbat onus id probandi concludenter, ac per probationes certas, non autem per æquivocas deductas ex aliquibus verbis, vel factis prudentibus, quoniam etiam stulti, ac amentes solent aliquando ad propositum loqui, vel prudenter operari; Id autem provenit potius à casu, quam à iudicio, ut deducto notissimo exemplo satu Parisiensis, probant post alios ab eis allegatos Mascard. de probat. cont. 825. Menoch. lib. 6. præsumpt. 45. numer. 68. & sequen. Maria de success. par. 4. quæst. i. artic. 2. numer. 13. & sequen. latè Rubens de testamen. ad pias causas. capit. 14. numer. 163. & sequen. Surd. conf. 89. num. 28. Cyriac. contro. 14. ex numer. 13. egregiè Apont. conf. 149. volum. 2. Mant. dec. 60. numer. 4. & benè admittit Rota coram Durano dicta dec. 178. num. 25. & sequen.

Neque contrarium firmant decisiones, vel DD. pro actus validitate facientes, quoniam omnes percutiunt casus præcedentes, non autem istum, in quo præmissa regula procedit, etiam si dispositio, prudenter, benèque ordinata sit, cum hæc præsumptio attendatur in casu dubio, quando ex probationibus, animus iudicis esset anceps ad credendam potius sanitatem, quam infirmitatem, secus autem ubi infirmitas est jam firmata, quoniam bona dispositio, vel à casu, vel frequentius ab aliena suggestione provenire potest, ut apud allegatos, ac alios communiter; Alias enim dispositiones ad pias causas perpetuò valerent, quamvis per furiosum ad catenam ligatum fierent, dum semper sunt rationabiles, atque probò, & prudenti viro conveniunt, quod tamen est omnino falsum, ut benè, & latè ultra prædictos, ex professo probat Magdalen. de numer. testium par. 2. capit. 4. ex numer. 85. qui alios cumulat, & ad fatietatem Rub. ubi supra capit. 17. ex numer. 466. benè Apont. d. conf. 149. Eademque ratione non attenditur Notarii attestatio de sanitate, ut benè distinguendo probat in puncto Rubens ubi supra cap. 14. num. 192. & sequen. usque ad 216.

Applicando autem ad rem dicebam, quod veresaremur in isto ultimo casu, dum testator vir qualificatissimus, nepos insignis Cardinalis adhuc viventis, Canonicus Basilicæ Vaticanæ, postquam plures exquisitas diligentias in ejus curatione ad-

hibitas, tanquam de salute desperatus, in parvo loco, tanquam in magis decoro, ac modesto Hospitali, de communi tot insignium, & qualificatorum consanguineorum consensu fuit perpetuò collocatus, cum deputatione curatoris, quæ facta erat, causa cognita, non quidem per simplicem iudicem pedaneum, sed per supremum, ac insignem Magistratum, qualis est Sac. Congregatio Visitationis Apostolicæ; Dictaque deputatio non fuit unica, sed pluries repetita per tempus longissimum cum subrogatione unius loco alterius deficientis, adeo ut non videretur desiderabilis clarior probatio; Si enim verè testator non fuisset amens, vel deinde sanitatem recuperasset, utique, neque ipse à patria, & residentia Canonicius perpetuò alienus fuisset, neque sub curatoris administratione vivere passus esset; Minusque probabile est, ut inter tot conjunctos qualificados, neque unus adfuisset, qui eum sublevare curasset; Atque hinc dicebam, nullatenus ob stare dictas auctoritates, ac decisiones, ut potè in suis casibus veras, non autem percutientes ealium controversiæ.

Neque ob stare dicebam aliquos actus mentis recuperationem redolentes, quoniam, stante contratio statu jam firmato infirmitatis, quæ naturaliter, præsertim in ætate matura, solet esse incurabilis, hinc sequitur quod probatio huiusmodi concludere debet perneceisè, neque aliqui actus viro prudenti convenientes sufficiunt, ut apud allegatos; Tantùm autem abesse inculcabam, ut sanitas probaretur, quod immò potius constaret de contratio; Tùm ex dicta vehementissima præsumptione resultantè à continuata vita in dicto parum felici loco, qui sibi pro nobili hospitali fuit ab initio assignatus, nunquam procurando regressum ad residentiam, & patriam adeo felicem, qualis est Roma; Tùm etiam ex testibus de multis amentia signis deponentibus; Obervando quod testes non deducebantur principaliter ad probandam amentiam tanquam fundamentum intentionis, quo casu obstarènt objecta, quod nempe non concluderent perneceisè, sed deducebantur excipiendo, ad excludendam, seu reddendam æquivocam, minusque concludentem probationem recuperatæ sanitatis ex adverso præsentam, quodque attendendo testes juxta istam lectionem, illi benè concluderent ad dictum effectum.

Præterea, ea quæ de recuperata sanitate dici solent, procedunt ubi præcedens infirmitas probatur per testes, vel alias privatas probationes; Secus autem ubi cum judiciali, & publica auctoritate, cum deputatione curatoris, ac interdicta administratione; Tunc enim, ubi prætendatur sanitas recuperata, requiritur nova sententia declaratoria. Bart. in l. si cui bonis numer. 5. ff. de testamen. ubi Alex. num. 19. las. num. 16. Ripa num. 51. Cagnol. in l. furiosus de regul. iur. Decisus conf. 274. sub num. 4. Apont. d. conf. 149. num. 8. benè Maria de success. par. 4. quæst. 1. art. 5. num. 44. qui duo in specie confutant Decianum conf. 2. volum. 3. & respondent ad l. barbarus, quod ibi non adesset factum iudicis.

Et licet in Aleovitana hereditatis 29. Maii 1633. coram Panz. iolo, & 15. Aprilis 1644. coram Cerro; impress. d. dec. 265. par. 9. rec. contrarium dictum fuerit; Attamen observandum est, id esse verum, vel ubi curatione nulliter datus fuisset, non absque fraudis, & machinationis suspitione; Idemque cõ-

sideratur etiam in Romana de Gracchiis coram Remboldo, & coram Duran. decisi. 178. & apud Merlin. decisi. 772. numer. 18. & in aliis, quod dici non posse videbatur in isto casu, dum curator fuerat deputatus per Congregationem Visitationis Apostolicæ in qua tot insignes Cardinales assistebant, præsertim idem Cardinalis patruus, nullaque vigeat suspicio fraudis.

Quamvis autem præmissa (posito facto) probabilitatem haberent, non tamen concluderent ad effectum de quo agebatur, quoniam facti circumstantiæ docebant, ut omnes prædicti actus gesti essent honestatis, ac decoris causa, & nè vir adeo qualificatus, ob aliquas levitates, ac imperfectiones, in derisu esset, ut contingere solet; Non tamen exindè inferri posset ad talem amentiam, ut eum redderet intestabilem, quoniam (ut supra advertitur) non omnis mentis debilitas, vel hæberudo, quæ prudentiam tollat, vel minuat, causas intestabilitatem; Minusque deputatio curatoris, vel administratoris ad id sufficiens reputatur, Rot. apud Duran. decisi. 178. numer. 29. & 32. in Romana de Gracchiis post adven. Mascard. de probat. ad consuls. 324. Caren. d. resolut. 171. num. 12.

AVENONIEN.

FIDEICOMMISSI

P R O

MARGHERITA, ET MAGDALENA
DE VIENNOT

C U M

A N N A N.

Casus variè decisis per Rotam.

De invaliditate testamenti ex causa furoris, vel amentiae, quando intret necnè; Et de testamento ad interrogationem per nutum.

S Y M M A R I U M.

- 1 **F**Acti series.
  - 2 Resolutiones causa.
  - 3 De testamento invalido ob amentiam.
  - 4 An & quando testamentum ad interrogationem valeat, & num. 16.
  - 5 Quilibet presumitur sana mentis.
  - 6 Habent pro se Regulam sufficere officare probationem limitationis.
  - 7 Attestationi Notarii est deferendum.
  - 8 Ac subscriptioni testium.
  - 9 Ac etiam submirationi sacramentorum.
  - 10 Attenditur prudens dispositio, quod distinguitur num. 17.
  - 11 An amentia sit magna, vel modica.
  - 12 Falsitates, & machinationes non committuntur sine magna veritate.
  - 13 Desertur etiam observantia.
  - 14 An, & quando testes testamentarii admittantur contra testamentum.
  - 15 Non omnis infirmitas mentis reddit intestabilem.
  - 16 Declaratur conclusio, de qua n. 4.
- Card. de Luca Pars I. de Test.

17 De conclusione, de qua num. 17. an dispositio prudens amentis valeat.

18 Declaratur conclusio, de qua num. 13. circa observantiam.

19 Quomodo ista materia decidenda sit.

20 Et quomodo regulanda sint conclusiones, & doctrina.

D I S C. XXXIX.

JOannes de Viennot lethali morbo laborans, testamentum nuncupativum nuncupatione explicita condidit coram septem testibus, & Notario, qui illud redegit in scripturam ad formam Statuti in singulis paginis à testibus subscriptam, in quo hæredes instituit duos ejus filios cum substitutione inter eos, eisque abique prole deficientibus, substituit Simeonem agnatum, aliqua etiam dispositione facta ad favorem Annæ uxoris, quæ sequuta morte testatoris, filiorum tutelam suscepit, ac hæreditatem adivit ex testamento, quod in alius partibus quoque implevit; Cum autem dictorum hæredum obitus abique prole contigisset, undè propterea factus esset casus ad favorem dicti Simeonis superstitis, atque isto post modum defuncto, Margherita, & Magdalena ejus filiarum immisionem in partibus obtinuerunt; Commissa ex rescripto Sanctissimi, vel Cardinalis Legati causa in Rota coram Cerro, sub diebus 24. Januarii 1659. & 27. Februarii 1660. ex fundamento invaliditatis testamenti ob testatoris amentiam, contra actrices prodierunt resolutiones, à quibus recessum fuit sub die 20. Junii 1661. coram eodem, atque reasumpta causa (per notabile tempus quiescente) coram Albergato subrogato, sub die 17. Novembris 1670. (me tamen in hac ultima disputatione non scribente) posterior resolutio pro testamenti validitate confirmata fuit.

Cum autem unicus causæ punctus in eo consisteret, an testator esset necnè testibilis; Hinc proindè Scribentes pro Anna rea conventa, quæ filiorum testatoris intestata hæres erat, pro amentiae justificatione, duo deducebant fundamenta in primis decisionibus admittit; Primò, scilicet aliorum testium testamentariorum, ac etiam aliorum depositiones, super statu omninò frænetico testatoris, quem propterea fortiter ligatum in cubiculo tenere oportuit, ex iis quæ, cæteris relatis, habentur super hujusmodi testamentorum invaliditate ob mentis infirmitatem, apud Mantu. decisi. 60. Rot. decisi. 620. par. 1. & decisi. 107. par. 2. divers. decisi. 288. & 346. par. 9. recen. in quibus concordantes.

Et secundò, quod ageretur de testamento condito, non ad dictamen testatoris, sed ad Notarii interrogationem, cum simplici verbo affirmativo, vel nutu, & signis; Quamvis enim hæc testandi forma in jure prohibita non sit; Attamen id procedit quando testator in statu valido ita sit testatus; Secus autem in statu infirmitatis præsertim gravis, ac læthalis, fortius verò ubi ea frænesim causaverit, cum tunc præsumptio urgeat contra testamentum, ideoque testamentarii sic onus concludenter probandi, quod illud in statu sanæ mentis, ac sincerè ordinatum sit, neque intret ea generalis præsumptio, quæ regulariter viger, juxta communem traditionem DD. in lib. 1. ubi dicitur Cod. de testamen. ut ita distinguendo firmant. Roman. consil. 306. num. 6. verè. Ego verò pro veritate,

H 3

Corn.

De LUCA
de
testamentis
et test.
CIV
3